

Türk Dili II

**6.HAFTA
ANLATIM
BOZUKLUĞU II**

4. TAMLAMA YANLIŞLARI

Ad ve sıfat tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğudur.

a) Belgisiz sıfatlarla ve sayı sıfatlarıyla kurulan tamlamalarda ad tekil olur.

Örnek:

Birçok memleketler dolaştım. (Yanlış)

Her bir işlerimi aksatmadan yaparım. (Yanlış)

Birçok memleket dolaştım. (Doğru)

Her bir işimi aksatmadan yaparım. (Doğru)

b) 3. tekil iyelik ekiyle belirtme durumu eki bir sözcükte üst üste kullanıldığında “Kişi zamiri eksikliğinden kaynaklanan” bir tamlama yanlışı olur.

Örnek:

*Ağladığını duyunca yanına koştum.
(Yanlış)*

Onun (Senin) ağladığını duyunca yanına koştum. (Doğru)

c) Tamlayan ve tamlanan birden çok sözcükten oluştuğunda cümlede bir tamlama yanlışlığı olabilir.

Örnek: *Yaşlı komşumuz en çok macera ve tarihî romanlar okumayı sever.*

Bu cümlelerin doğrusu:

Yaşlı komşumuz en çok macera romanları ve tarihî romanlar okumayı sever.

Belirtisiz İsim Tamlaması/ Sıfat Tamlaması

Örnek (ÖYS-1998)

«Güvenlik ve askeri makamlarca görevlendirilen personel, başarılı oldu.»

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) Özne ile yüklem arasında kişi yönünden uyumsuzluk bulunmasından
- B) Yüklem “olmak” yardımcı fiili ile kurulmuş bir bileşik fiil olmasından
- C) Tamlamadaki iki tamlayandan birinin tamlananla olan uyumsuzluğundan
- D) Bağlacın yanlış yerde kullanılmasından
- E) Gerektiğinde noktalama işaretlerinin kullanılmamasından

- **Doğru seçenek C'dir.**

5. ÇATI UYUMSUZLUĞU

Bir cümlede hem etken hem edilgen çatılı bir eylem veya eylemsinin kullanılması çatı uyumsuzluğuna neden olur.

Örnek:

Her ne kadar önlem almışsa da elektrik kaçağına engel olunamamış.

Bu cümlelerin doğrusu: *Her ne kadar önlem alınmışsa da elektrik kaçağına engel olunamamış.*

6. EK - EYLEM EKSİKLİĞİ

Yüklemi ad soylu olan cümlelerde, yüklemeler arasındaki bütünlüğün sağlanamamasından kaynaklanan anlatım bozuklukları vardır.

Örnek:

Hava çok sıcak, dayanılacak gibi değildi.

Bu cümlenin doğrusu: *Hava çok sıcaktı, dayanılacak gibi değildi.*

7. KİP UYUMSUZLUĞU

Birleşik cümlelerde yüklemelerin farklı kip eklerini alması anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek:

Eşim yemek pişirdi; ben de ona yardım ederdim.

Bu cümlenin doğrusu: *Eşim yemek pişirirdi; ben de ona yardım ederdim.*

8. YANLIŞ YAPIDAKİ EYLEM VEYA EYLEMSİLER

Bir sözcükte iyelik ekiyle durum ekinin üst üste kullanılması “ad tamlaması” kurulduğunda gereklidir. Diğer durumlarda dil yanlışlarına neden olur.

Örnek:

Adam çok zengin fakat yaşamasını bilmiyor.

Bu cümlenin doğrusu: *Adam çok zengin fakat yaşamayı bilmiyor.*

B. ANLAM BAKIMINDAN ANLATIM BOZUKLUKLARI

1. ÇELİŞEN SÖZCÜKLER

Aynı cümlede kesinlik ve olasılık bildiren iki farklı sözcüğün cümlede kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek:

Şüphesiz bu yanlışlığın farkına varmış olmalı.

Elbette onun bu davete geleceğini umuyorum.

2. YANLIŞ ANLAMDA KULLANILAN SÖZCÜKLER

Bazı sözcükler yaygın olarak yanlış anlamda kullanılır ve bu kullanım anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek:

Giydiğiniz kravat çok güzel.

Garson! Masaya iki kahve alır mısınız?

Adamın saçı, sakalı büyümüş.

Müdür, yeni öğretmeni diğer öğretmenlerle tanıttı. (tanıştırdı.)

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A)** Zarftan bir mektup, bir de fotoğraf çıktı.
- B)** Ondan böyle bir yalanlama olayı beklemiyordum.
- C)** Kendimi bildim bileli bu mahallede, bu evde oturuyoruz.
- D)** Toplantımıza katılarak bizlere destek olan dostlarımıza yürekten teşekkür ederiz.
- E)** Evimize taşındık, yavaş yavaş yerleşmeye çalışıyoruz.

- **Doğru seçenek B'dir.**

Örnek:

Tarihte bu uluslar, öteki ulusların arasına kaynaşmışlardır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerin hangisiyle giderilebilir?

- A)** "Tarihte" yerine "Tarih boyunca" sözü getirilmeli
- B)** "uluslar" yerine "devletler" sözcüğü getirilmeli
- C)** "bu" sözcüğü atılmalı
- D)** "ulusların arasına" yerine "uluslarla" sözcüğü getirilmeli

- **Doğru seçenek D'dir.**

3. CÜMLEDE DURULUK

Cümlede gereksiz sözcüklerin kullanılmamasıdır. Cümleden bir sözcük dahi çıkartılamıyorsa o cümle duru, çıkarılabiliyorsa duru değildir. Daha kısa bir deyişle düşüncelerimizi olabildiğince az sözcükle anlatmaktır. Cümlede bu özelliği sağlamak için, düşüncenin belirtilmesinde belli bir görevi olmayan sözcükleri atmak gerekir. Cümleden bir sözcüğü attığımızda cümlenin anlamında bir **daralma**, anlatım gücünde bir **zayıflama** olursa o sözcük gerekli; olmuyorsa gereksizdir. Gereksiz sözcüklerden arınmış bir cümlede, özlülük, yalınlık, duruluk ve etkililik gibi özellikler vardır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A)** Bu çarşının en eski, en tanınmış esnafı benim.
- B)** Bu kitabında yazar, başkalarından duyduklarını değil, yalnızca gördüklerini anlatıyor.
- C)** Yetersiz kalan ilgi yoksunluğundan bu sanat unutulmuş.
- D)** Bu aileden birçok çalışkan ve başarılı insan çıkmış.

- **Doğru seçenek C'dir.**

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A)** Çevremizdeki kişilerle kuracağımız ilişkilerde özenli olmalıyız.
- B)** Sorunların, bütün yönleriyle ele alınması iyi olurdu.
- C)** Bu alanda başarıya ulaşanların sayısı oldukça azdır.
- D)** Araştırmalar, eldeki bilgilerin doğru olmadığını kanıtlıyor.
- E)** Bu konudaki iftiralar tamamen uydurmadır.

- **Doğru seçenek E'dir.**

4. CÜMLEDE AÇIKLIK

Bir yazı birimi olan cümlelerin yargıyı açıkça anlatması gerekir. Kısaca, cümleden bir anlam çıkarılmalıdır. Cümle çeşitli anlamlara gelirse, yani birden çok yoruma yol açarsa o cümle açık değildir. Açıklık, cümledeki anlamın kolayca anlaşılma niteliğidir. Yazının açıklığını, anlaşılabilirliğini etkileyen çeşitli etmenler vardır.

Bunlar:

- 1) Cümledeki sözcüklerin ve ögelerin yerinde kullanılmayışı**
- 2) Noktalama işaretlerinin yerli yerinde kullanılmayışı**
- 3) Yanlış yapılan karşılaştırmalar**
- 4) Zamirlerin belirli olmayışı**

Örnek:

“Kayakçı, hızla yamaçtan kayıp ormana daldı.” “hızla” sözcüğü bulunması gereken yerde değildir.

Doğrusu: “Kayakçı yamaçtan hızla kayıp ormana daldı.” şeklinde olmalıdır.

Örnek:

“Kaptan köşkünün önünde duruyordu.”

Noktalama eksikliğinden dolayı bu cümleyi iki biçimde anlamak mümkündür:

- 1)** *Durma eylemini yapan “kaptan” ise ve cümleye bu anlamı vermek istiyorsak, bu sözcükten sonra virgül (,) koymak gerekir.*
- 2)** *Cümleye ikinci anlamı vermek istiyorsak, durma işini yapanın adını ya da yerini tutabilecek bir zamir getirebiliriz.*

Örnek:

“Ali, teyzesini hâlâsından daha çok sever.”

1) *Ali, teyzesini de hâlâsını da sever ancak teyzesini hâlâsından daha çok sever.*

2) *Ali de teyzesini sever, hâlâsı da Ali'nin teyzesini sever. Ancak Ali, hâlâsının teyzesini sevmesinden daha çok sever.*

Cümlelerin birden çok yoruma yol açmasının nedeni karşılaştırmanın yanlış yapılmasıdır.